

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Att kämpa i motvind.
En fallstudie om ämnesintegration på yrkesprogram i
gymnasieskolan.

Sofie Cederström

LAU690

Handledare: Silwa Claesson

Examinator: Tomas Johansson

Rapportnummer: HT10-2611-321

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Att kämpa i motvind. En fallstudie om ämnesintegration på yrkesprogram i gymnasieskolan.

Författare: Sofie Cederström

Termin och år: Hösten 2010

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Silwa Claesson

Examinator: Tomas Johansson

Rapportnummer: HT10-2611-321

Nyckelord: Ämnesintegration, fallstudie

Sammanfattning:

Undersökningen fokuserar på ämnesintegration på yrkesprogram i gymnasieskolan. Den kommer belysa litteratur som anknyter till ett integrerat arbete, som till exempel Dewey. Men även synen på läroplanen, dess ursprung och hur de olika läroplanerna har sett ut genom tiderna, vad de står för och hur lärare använder sig av läroplanen kommer att figurera i uppsatsen. Syftet med undersökningen är att få fördjupad kunskap anledningen till varför en lärare arbetar ämnesintegrerat, och med det som grund kommer studien att utföras som en fallstudie. I den här fallstudien kommer det vara en lärare och några av hans elever som intervjuats och observerats vid två tillfällen. Undersökningen beskriver hur de ser på integrerat arbete. I analysen av detta empiriska material som samlats in har fallstudien fyra rubriker: *Att se det positiva hos elever*, *Att kämpa trots motvind*, *Kan böcker vara ett hinder* och *En ny samhällsyn*. De fyra rubrikerna kommer att vara temat för den resultatdel som uppsatsen innehåller. Ämnesintegration är ett samarbete mellan lärare, uppsatsens mål är att uppmärksamma detta arbetssätt även om det inte attraherar för alla lärare i slutändan.

Innehållsförteckning:

1. Inledning	4
2. Syfte	5
3. Litteratur och tidigare forskning	6
3.1. Teorier om lärande ur ett skolperspektiv.....	6
3.2. Läroplanskoder.....	8
3.3. Nuvarande läroplan.....	9
3.4. Den dolda läroplanen.....	10
3.5. Läromedel.....	10
3.6. Forskning om ämnesintegration.....	11
3.7. Sammanfattning.....	11
4. Metod	13
4.1. Tillvägagångssätt.....	14
5. Resultat	17
5.1. Att se det positiva hos elever.....	17
5.2. Att kämpa trots motvind.....	18
5.3. Kan böcker vara ett hinder i utbildningen?.....	19
5.4. En ny samhällssyn i skolan.....	19
6. Diskussion	21
7. Referenslista	24

1. Inledning

Min profession är skräddare och som lärare kommer jag att arbeta med sömnad och textil på gymnasiet. Mina funderingar om arbetet i skolan har uppkommit vid arbete som vikarie i slöjden men även under den arbetsförlagda tiden på lärarutbildningen. Som yrkeslärare i ett praktiskt ämne är det där som undersökningen fokuseras. Min intention är att arbeta ämnesintegrerat på yrkesutbildningarna - ett samarbete mellan de teoretiska och de praktiska ämnena under hela utbildningen.

Med ämnesintegration avses att binda samman ämnena för att ge elever en ökad förståelse för varför de läser vissa ämnen, men även förklara hur de hänger ihop. En del elever väljer en yrkesutbildning på grund av att de är skoltrötta enligt vad jag förstått under min tid som vikarie. Inte heller alla som gått ett yrkesprogram arbetar inom den inriktning de valde på gymnasiet. För att kunna vidareutbilda sig eller för att utbilda sig inom ett annat yrke behöver eleverna gymnasiekompetens, som innefattar bl.a. svenska, matte och engelska. Även i yrkeslivet krävs det kunskap inom dessa ämnen. Oavsett om arbetet är i verkstad eller på kontor finns teoriämnen där utan att vi kanske är varse dem. De elever som väljer en yrkesutbildning gör oftast det med anledning av att lära sig ett yrke och det lär man sig inte sällan bäst genom att utöva det praktiskt. Om vi som lärare, yrkeslärare och kärnämnslärare samarbetar över ämnesgränserna och har gemensamma lektioner kan vi sammanfoga utbildningen till en helhet där även de skoltrötta eleverna kan finna mening. Med teorier om ämnesintegrerat arbete ser jag en möjlighet för eleverna, att anpassa teoretisk kunskap till deras yrkesval, så att varje delkurs blir till den helhet utbildningen vill uppnå. I dessa tankar har jag Skolverket på min sida:

Kärnämnen och karaktärsämnen skall sträva åt samma håll. Det gäller att tänka programinriktat snarare än ämnesinriktat, då känns undervisningen mer meningsfull för eleven. Det är viktigt att kärnämnsläraren varierar sina kurser med målen för respektive program i åtanke. Både i programmålen och i kärnämnenas kursplaner finns det mål som säger att elevernas studieinriktning skall påverka utformningen av kärnämnescurserna (Skolverket, Gy2000:08, s 20)

Ämnesintegrering mellan karaktärs- och kärnämnen är inte så vanligt och det är anledningen till att min undersökning kommer att fördjupa sig i just den kombinationen. Många av de lärare som jag varit i kontakt med tidigare under min VFU eller som vikarie anser sig arbeta ämnesintegrerat, dock oftast mellan sina egna ämnen eller i ett samarbete mellan teoretiska ämnen. Det finns en del forskning och uppsatser kring ämnesintegrering på yrkesprogram, men fokus på många av dem är att applicera matematik eller svenska i det yrkesinriktade ämnet. Två uppsatser som jag ansåg ta upp relevant information till min uppsats kommer längre fram att belysa både elevernas och lärarnas inställning till ett integrerat arbete.

Med denna undersökning vill jag få kunskap om anledningen till varför lärare väljer att arbeta ämnesintegrerat på yrkesutbildningar. För att utföra studien intervjuade och observerade jag en lärare som arbetar ämnesintegrerat, och även några av lärarens elever. Med ett personligt möte, som en intervju ger, finns det större möjligheter till diskussion om frågor och svar än om man gör en enkät. Med obundna svar, som en intervju för med sig, skapas en komplex bild av lärarens arbete och det är syftet till detta arbete.

2. Syfte

En anledning till att jag genomför denna undersökning är den nya gymnasieskolan med GY 11, där yrkesprogrammen blir mer inriktade på yrket och de teoretiska ämnena inte får samma ställning som i nuvarande utbildning (www.Skolverket.se 2/12-10). De flesta yrkesprogrammen idag är högskoleförberedande men även många yrkesprogram är endast yrkesförberedande, vilket betyder att eleverna behöver läsa vidare för att uppnå yrkeskompetens. I och med GY 11 kommer eleverna att själva behöva göra fler tillval för att uppnå högskoleförberedande utbildning. En möjlighet att skapa förståelse mellan de teoretiska och de yrkesförberedande ämnena skulle kunna vara ämnesintegration. Genom ämnesintegrerat arbete kan måhända många av de teoretiska ämnen som krävs för vidareutbildning vävas samman med det praktiska arbetet i skolan och på så vis behöver eleverna inte göra lika många tillval. Emellertid är detta ett resonemang som kanske inte fungerar i praktiken? Målet med denna studie är att få fördjupad kunskap om arbetssättet genom att följa en lärare på ett gymnasieprogram och då även att höra de berörda elevernas erfarenheter av integrerat arbete.

Med bakgrund av detta syfte är frågeställningen:

Vilken drivkraft har lärare för att arbeta ämnesintegrerat på yrkesprogram i gymnasieskolan? – Denna övergripande frågeställning preciseras under avsnittet Litteratur och tidigare forskning.

3. Litteratur och tidigare forskning

Mot bakgrund av denna uppsats intresse att få kunskap om ämnesintegrerat arbete är det av vikt att sätta sig in i hur skolans tradition och läroplaner betraktar detta arbetssätt. Kapitlet kommer belysa fakta som längre fram i uppsatsen är relevant för analysen lika så diskussionen.

3.1. Teorier om lärande ur ett skolperspektiv

Uppfattningarna går naturligtvis isär vad gäller vilken metod som är den bästa när det kommer till kunskap och inläring. Vad är då kunskap? Vem bestämmer vad kunskap innebär?

Vad ordet kunskap idag betyder för de flesta människor är förmodligen just den stomme av fakta och sanningar som andra fastställt, det material man finner i rad efter rad av alster, uppslagsverk, historieböcker, biografier, böcker om resor och vetenskapliga avhandlingar i bibliotekets hyllor (Dewey, 2009, s 233).

Enligt Dewey är kortfattat kunskap när man kan använda sina erfarenheter i ett nytt sammanhang. Det är genom att vara en delaktig och aktiv elev som man lär sig nya saker (Dewey, 2009, s 75). För att vårt samhälle ska fortsätta utvecklas behöver även vi utvecklas genom utbildning och kommunikation menar han. Genom kommunikation kan våra elever ta del av andras upplevelser och erfarenheter men kommunikationen är även viktig för attityden gentemot andra. Genom kommunikation lär vi oss behärska språket och språket är en del av lärandet.

Vygotskij anser, liksom Dewey, att kommunikation och språk är det viktigaste för lärandet. Det är när människan väl kommunicerar med omvärlden som hon utvecklas. Lärande är att minnas, kommunicera och förstå andra, men även oss själva menar Säljö (2005). Vi lever i ett samhälle som bygger på demokratiska värderingar och där skolan är den institution som ska förmedla dessa till eleverna. Skolan ska främja varje människas eget värde, jämställdhet, individens integritet och frihet framgår av nuvarande läroplan. För att förmedla detta krävs en god kommunikation och en god attityd till varandra menar Säljö. Bengt Franzén, lärare vid musikhögskolan vid Göteborgs universitet, sa vid en av sina föreläsningar på det korta lärarprogrammet: "Lärarens viktigaste uppgift är att stärka elevens självförtroende och identitetsbygge, även ge dem tillfälle att bli medarbetare i skolan" (3/9-09).

Lärande innebär även att låta elever experimentera sig fram till resultat. Även de misslyckade resultaten är bildande på så vis att eleven inte vill göra samma misstag igen, enligt Dewey. Men om eleven misslyckas läggs skulden många gånger på eleven själv, men även på läraren, när det kanske snarare är utbildningssättet och miljön som påverkar negativt (Dewey, 2009).

Läraren kan vara den felande länken i elevens misslyckande enligt ett helt annat sätt att se på lärande, som representeras av Skinner (2008). Skinner ville införa en metod och ett system där undervisning bland annat baserades med hjälp av maskiner som i sin tur försåg eleverna med rätt kunskap. Dessa maskiner gav respons och stimuli när eleven avgav ett korrekt svar, men ingen respons vid ett felaktigt svar.

Eleven fick läsa ett kort stycke (som tjänade som stimulus) och avge ett svar (en respons). Eleven fick sedan omedelbart feedback på sitt svar genom förstärkning eller, om svaret var fel, så uteblev förstärkningen (Säljö, 2008, s 52).

På så vis anser Skinner att eleven kommer att anstränga sig tills det att han/hon fått den stimuli som önskas.

Vygotskij påpekar att biologin påverkar lärandet. Han menar dessutom att människan befinner sig i olika stadier i livet, detta utan direkt påverkan av vår omgivning. ”Detta innebär också att barn i olika delar av världen, och som lever under skilda kulturella villkor, utvecklas relativt lika under denna fas” (Säljö, 2005, s 117). Med detta menar han att vi ska anpassa undervisningen till elevens utvecklingsnivå och förutsättningar åldersmässigt. Piaget kan, när det gäller studieutveckling, förknippas med Vygotskij och det sociokulturella seendet. ”Ur ett Piagetanskt perspektiv är barnet i grunden egoistiskt och utvecklingen sker genom att barnet självt utvecklar en förståelse av sin omgivning” (Säljö, 2008, s 66).

Att barnet är egoistiskt är inte samma sak som självupptagenhet, utan att barnet endast har sin synvinkel att utgå ifrån. Läraren behöver därför ur ett Piagetanskt synsätt anpassa sin undervisning till elevens bästa och på så vis skapa ett intresse hos eleven för ämnet. [...] ”lyssna noga till elevens resonemang och på det sättet förstå hur elever tänker. När läraren lyssnar på sin elev bygger hon eller han upp en modell av elevens sätt att tänka” (Claesson, 2007, s 27). Det är först när läraren väl förstått hur eleven konstruerar sin verklighet som läraren kan utmana honom/henne på bästa möjliga vis (Claesson, 2007). Det gäller inte bara när det handlar om faktakunskaper utan även allmänt förhållningssätt som lärare behöver förstå sina elever.

Det sägs att vår bästa tid för lärande är i åldrarna 15-20 år, men människan lär sig nya saker hela livet (Säljö, 2008). Varje dag för med sig något nytt i tillvaron även om man inte befinner sig i skolbänken. Säljö knyter an till detta i sin bok *Lärande i praktiken*, att lärande inte kan kopplas ihop med skolan eller någon annan bestämd plats. Lärande är ett mänskligt beteende som vi utför hela tiden. Undervisningen i skolan ändras hela tiden på grund av nya metoder och ny forskning som anses befrämja inläring. Samtidigt som skolan på många vis ska behålla sin integritet som institution och på så vis inte följa samhällets utveckling, detta kommer tas upp igen i samband med intervjun längre fram i uppsatsen. Som pedagog behöver man emellertid behärska flera olika arbetssätt för att nå elever på olika nivåer och utveckla deras förmåga att ta till sig information. Kveli, med boken *Att vara lärare* (1994), anser att pedagogiskt arbete är att strukturera och leda elever till inläring och personlig utveckling. För att vara en bra pedagog behöver man se till eleven och den bästa pedagogiska situationen (Kveli, 1994).

”En ökad integration mellan arbete och lärande måste vi betrakta som betydelsefullt inte enbart ur ett produktionsekonomiskt perspektiv” (Hansson, 2009, s 17). Lärande, kunskapsutveckling och kompetens är målet med utbildningen för eleven. Det är inte enbart produkten som räknas, utan vägen till den slutgiltiga produkten är den bildande delen av arbetet (Hansson, 2009). Många praktiska saker kan man inte läsa sig till med hjälp av läromedel, utan eleverna behöver praktisera yrket för att förstå det. Även Skolverket anser i ett material för hantverksprogrammet att ”Kärnämnen och karaktärsämnen skall sträva åt samma håll” (Skolverket, GY2000:08, s 20).

Här har jag lyft några av de olika sätt att se på lärande som varit och fortfarande är förhärskande i skolans värld. Beroende på vilket ämne läraren undervisar i och hur hon är

utbildad växlar dessa idéer. De olika teorierna har också olika betydelse för olika elevgrupper och i olika sammanhang (Claesson, 2007).

3.2. Läroplanskoder

Läroplanen är de officiellt formulerade målen och det innehåll som skolan ska arbeta efter - det vill säga den kunskap som anses korrekt. Det är när undervisning sker under institutionaliserade former som behovet av en läroplan uppstår, så att skolledningen och lärarna vet vilken kunskap som ska förmedlas till eleverna (Linde, 2006).

Linde tar upp olika läroplanskoder i boken *Det ska ni veta* (2006) och först nämner han den klassiska läroplanskoden där bildning syftar till att förädla människan mot ett ideal med självdisciplinerande studier. Latingymnasier har burit denna kod, trots att den svenska skolan idag knappast tagit den till sig. Vi har även den Aristokratiska läroplanskoden, mer utpräglad i engelska internatskolor. Kodens syfte är att skilja elever från det så kallade vanliga folket, främst med hjälp av språket. En del skolor går man inte på för att utbilda sig utan för att bekräfta sin status i samhället. Realistisk läroplanskod har ett naturvetenskapligt fokus. Exempel på skola och inriktning som arbetar efter denna läroplanskod är realgymnasierna, eller som det idag heter naturvetenskaplig linje, där vetenskaplig och rationell världsbild är huvudinriktningen. Den moraliska läroplanskoden fanns tydligast i den obligatoriska skolan - folkskolan. Den svenska folkskolan var mest känd för principen "Gud och vårt fosterland" och dess plats i skolan. *Nils Holgerssons underbara resa*, av Selma Lagerlöf, dominerade så småningom läsandet i skolans värld och kom att mjuka upp den moraliska koden. Rationell läroplanskod är även kallad nyttokoden. Skolan ska förbereda elever för praktiskt arbete i kombination med kommunikationsfärdigheter och läsande, en förespråkare för denna kod var Dewey.

Pragmatismen, eller progressivismen som den även kallas, uppkom i Deweys fotspår på nittonhundratalet och påverkade tänkandet om skola och utbildning (Linde, 2006). Skolan skulle inrikta sig på framtidsverksamhet för eleverna, där läraren ska agera vägledare samt handledare för eleverna. "Idealet för uppläggning av studier blev att väcka undran inför verkliga fenomen, att analysera dessa och på så sätt finna vägen in i skolämnen" (Linde, 2006, s 39). Den kritiska teorin, som även den tog form under samma tidsperiod, riktade sig till en början åt motsatt håll från pragmatismen men kom senare att sammankopplas med varandra. Syftet här var att kritiskt analysera sociala förhållanden som inte ansågs vara naturliga eller givna utan som kunde förändras i och med den utveckling som samhället gjorde. Det kritiska tänkandet speglades även mot hermeneutiken och sättet att se på saker som sammanhängande. [...] "om vi inte får fram en tolkning av en text där delarna harmonierar med en helhet så är det ett tecken på att vi inte förstått texten" (Gilje, Grimen, 2007, s 193).

Lpf 94 är läroplanen för den frivilliga skolan, gymnasieskolan. Läroplanen tillsammans med skollagen är grunden för skolans arbete samt målen som lärare och skolledning ska arbeta för. Skolan i vårt samhälle sägs vila på en demokratisk grund där skolans uppgift är att förmedla de demokratiska värderingar som skolan bygger på - jämställdhet, individens frihet, människors lika värde och att ingen diskrimineras på grund av kön, sexualitet eller religion samt värna om den gemensamma miljön. Denna inriktning brukar benämnas demokratisk läroplanskod (Linde, 2006).

Sammantaget kan det sägas att dessa olika läroplanskoder finns kvar i vår utbildningskultur i dag. Den dominerande koden anses vara den demokratiska enligt Linde. Den rationella koden är av vikt i denna uppsats där fokus ligger på integrerat arbete mellan ämnena.

3.3. Nuvarande läroplan

Skolan ska enligt Lpf 94 (läroplanen för den frivilliga skolan) vara en kulturell och social mötesplats som ska uppmuntra och stärka elever. Undervisningen i skolan ska vara likvärdig över hela landet. ”Hänsyn skall tas till elevernas olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå” (§ 1.1). Skolans skyldighet är att arbeta för ett jämställt samhälle och uppmuntra eleverna till aktivt deltagande. Läraren ska utgå från eleven och tillsammans ska de anpassa undervisningen till elevens bästa genom att låta eleven prova olika arbetsformer och arbetssätt. Det finns mål i läroplanen som läroplanen anser att eleverna ska sträva efter och uppnå, några av dem är:

[...] utveckla kunskaper för ett föränderligt yrkesliv och för att kunna påverka arbetsliv och samhällsliv, kunskaper om internationell samverkan och globalt perspektiv, använda engelska på ett funktionellt sätt i yrkes- och vardagsliv och för fortsatta studier, formulera och lösa matematiska problem av betydelse för yrkes- och vardagsliv, förmåga att kritiskt granska och bedöma det eleven ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor (§ 2.1).

GY 11, den nya gymnasieskolans läroplan, är inte riktigt färdigställd än - den kommer börja verka först i juli 2011 (www.Skolverket.se 2/12-10). Men det som idag finns att läsa om den nya gymnasieskolan på skolverkets hemsida är bland annat det här:

Gymnasieskolan ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Utbildningen ska utformas så att den främjar social gemenskap och utvecklar elevernas förmåga att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper (www.Skolverket.se 2/12-10).

Regeringen, med utbildningsministern i spetsen, anser att det behöver vara en större skillnad mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. De elever som går ett yrkesprogram ska vara bättre förberedda för yrkeslivet, även hålla en god skicklighet och kvalitet för yrket och på så vis skapa en större möjlighet att påbörja arbete inom yrket direkt efter utbildningen. Alla elever som går ett yrkesprogram ska ha möjlighet att uppnå högskolebehörighet under sin gymnasieutbildning, enligt utbildningsminister Jan Björklund. Detta skulle kunna tala för en ämnesintegrering.

Det finns även en del lärlingsprogram på ett antal skolor. På skolverkets hemsida kan man få veta exakt vilka skolor som kan förse eleverna med den här typen av utbildning. På ett lärlingsprogram ska hälften av tiden eller minst 1250 poäng vara arbetsförlagd tid (www.skolverket.se 16/1-11). Ett lärlingsprogram ska förena anställning med studier med en omfattande tid på relevant arbetsplats, detta är en typ av integrerat arbete dock inte på samma vis som diskuterats tidigare. Här ligger integreringen mellan yrkeslivet och skolan enligt min uppfattning.

[...] ge eleverna grundläggande yrkesutbildning, ökad arbetslivserfarenhet och en möjlighet att under en handledares ledning, på en arbetsplats, få fördjupade kunskaper inom yrkesområdet (www.skolverket.se 16/1-11)

Enligt den nya skollagen ska yrkeskunskap vara i fokus för den nya gymnasieskolan. Skollagen kommer att gälla för såväl kommunala skolor som för friskolor. Även lärarnas kompetens ska stärkas genom en certifiering av lärare.

3.4. Den dolda läroplanen

I avsnittet om läroplanskoder betonades skolans mer eller mindre dolda traditioner och agenda. Just denna aspekt har lyfts fram ytterligare i det kommande stycket.

Den dolda läroplanen, skriven av Donald Broady (1981), tar upp olika synpunkter om skolan som påverkar både lärare, elever och skolledning. Många lärares uppmärksamhet riktas mot att försöka få eleverna att förstå vad skolan kan erbjuda dem, men även att försöka få eleverna att anamma arbetsvillkoren i skolan, som t.ex. att passa tider och inte prata i mun på varandra -saker som inte får glömmas bort att skolan arbetar med. Eleverna ägnar mycket tid att vänta på läraren och på frågor från lärare som de vill svara på enligt Broady. Den dolda läroplanens funktion är att tillföra disciplin i arbetsmiljön och samhället. Många lärare tänker inte på att de arbetar med den dolda läroplanen, de anpassar sin undervisning efter sitt eget intresse i stället för elevens (Linde, 2006). ”Elever ägnar mer tid åt att vänta på sin tur än åt att agera” (Linde, 2006, s 16).

Lärare arbetar efter sina rutiner vilket minskar elevernas möjlighet till påverkan av lektionerna samt att det underlättar lärarens förberedelser. ”Som lärare är man dels upptagen av sina egna problem, dels tänker man på sina elever som individer, deras framtidsutsikter” (Broady, 1981, s 80). Men som lärare bör man även veta vilka krav man utsätter sina elever för och anpassa skolan till dagens samhälle. Det finns mycket som återstår att göra och dokumentera från skolans verksamhet som måste offentliggöras för att samhället ska kunna engagera sig och delta i debatter om skolans arbete och framtid enligt Broady.

”Things must be put together, d.v.s. strävan att upplösa gränser mellan kunskapsområden, karaktäriserat hela den progressivistiska traditionen från sekelskiftet och framöver, strävan att luckra upp gränser mellan skolämnen och mellan vetenskapliga discipliner, gränser mellan teori och praktik, skolkunskaper och vardagserfarenheter, skola och arbetsliv, liv och konst, lärare och elever (Broady, 1981, s 187).

En av den dolda läroplanens funktion är att förbereda elever för tålmodigt beteende i både arbete och samhällsliv (Linde, 2006).

3.5. Läromedel

I samband med diskussionen om skolan och läroplaner kommer ofta frågan om läromedel upp. En svensk forskare som haft synpunkter om läromedel och även sambandet mellan läroplan och läromedel är Englund. ”Medan läroplanen är uttryck för en politisk kompromiss, är läromedel sammanställda av en eller flera läromedelsförfattare som tolkat läroplanens anvisningar på ett visst sätt” (Englund, 2005, s 131). Så även de pedagogiska modevägor som skolan påverkats av, speglar sig i de läromedel som används. De läromedel som används som

undervisningsmaterial är även politiskt påverkade och likaså anpassade efter marknadens krav (Englund, 2005).

3.6. Forskning om ämnesintegration

Det finns inte någon direkt forskning som tagit fasta på just ämnesintegration. För att få kunskap inom området får man istället vända sig till examensarbeten inom ramen för lärarutbildningen. Det finns ett antal uppsatser som är inriktade på ämnesintegrering, praktik och teori tillsammans, på gymnasiet. Några som jag valt att titta lite mer på är två examensarbeten från andra lärarutbildningar. *Helheten i yrkesförberedande gymnasieprogram* (2009) skriven av Karin Mårtensson och Petra Möller. Deras undersökning är baserad på deras egna arbetsplatser, två olika gymnasieskolor. Med uppsatsen ville de ta reda på hur eleverna uppfattar ämnesintegration. De utförde intervjuer på respektive skolor, sammanställde resultatet och i väldigt korta drag drog de slutsatsen att eleverna ser ett integrerat arbete som något väldigt inspirerande. Det är yrkesinriktningen som är elevens motivation, det praktiska arbete som utbildningen förmedlar gör även att teorin blir mer intressant enligt deras elever. Det är skolans roll att hjälpa eleven att förstå och analysera och för att eleven ska kunna se den helheten krävs ett integrerat arbete. De hänvisar även till en man, B. Andersson, som antyder samma sak som den intervjuade läraren för den här uppsatsen, nämligen att lärare som har en akademisk utbildning i sina ämnen, föredrar att arbeta och undervisa i enbart sina ämnen (1994). Slutsatsen med uppsatsen är att de anser att eleverna uppskattar integrerat arbete, likaså att eleverna tycker mer om skolan när den blir till en helhet.

Den andra uppsatsen som jag fastnade för var *Integrering av svenskaämnet och karaktärsämnen på gymnasieskolan* (2006) av Charlotta Thyren. Anledningen till att denna uppsats kändes relevant är för att den har ett lärarapersonperspektiv istället för ett elevperspektiv som den tidigare uppsatsen. Thyren själv är en teoretisk lärare i svenska och med undersökningen är ändamålet att ta reda på hur lärare applicerar integration mellan till exempel svenskämnet och karaktärsämnen. Uppsatsen har tagit fasta på att ett tydligt samarbete mellan lärare på så vis att de medverkar på varandras lektioner och även deltar i de diskussioner som uppkommer under lektionen, oberoende av vilket ämne som diskuteras, skulle kunna hjälpa till att sudda ut de gränser som finns mellan olika ämnen.

3.7. Sammanfattning

Vilken drivkraft har lärare för att arbeta ämnesintegrerat på yrkesprogram i gymnasieskolan? För att summera detta avsnitt finns det vissa punkter som bör beläggas mer än andra. Har till exempel svaret på vad kunskap är besvarats? - både ja och nej. Det är för lärare något som starkt knyter an till det arbetssätt man vill använda sig av. För uppsatsen som har fokus på ämnesintegrerat arbete anser jag att frågan till viss del har besvarats. Helt kort kan sägas att när man kan använda det man lärt sig i ett annat sammanhang, då är det kunskap enligt Dewey (2009). Integrerat arbete finns på flera ställen i texten, vad de har gemensamt är att de menar att integrerat arbete är något som skapar helhet och intresse på ett positivt sätt, även om de inte använder exakt dessa ord. Även slutsatserna från de två examensarbeten som studerats antyder att integrerat arbete är ett distinkt arbetssätt för både lärare och elever.

Den litteratur som jag ansett vara relevant för denna uppsats är inte enbart inriktad på integrerat arbete i skolan, men däremot anser jag att de tar upp ämnesintegration ändå. "Learning by doing" är ett uttryck som kommer från Dewey (2009), trots att han förmodligen inte sagt de orden själv, men det tyder på att man lär sig i samband med praktik. Även Broady (1981) menar att väggarna mellan teori och praktik bör upplösas. Vygotskij liksom Säljö benämner kommunikation som den viktigaste delen i lärande, och för att bli bra på att kommunicera behöver man praktisera kommunikation (2005). Hansson (2009) förespråkar att resan med arbetet är lika viktig eller nästan viktigare än själva produkten. För att resan och produkten ska uppnå samma mål krävs det ett samarbete dem emellan. Sömnad, som är min yrkesinriktning och blivande skolämne, är ett bra exempel på där resan och produkten verkligen behöver uppnå samma mål - för vem skulle kunna tänka sig använda ett plagg trots att det är väldigt välarbetat men som inte är anpassat till kroppen på kunden? Att elever får pröva sig fram till kunskap samtidigt som de även läser om det aktuella ämnet är något väldigt viktigt i praktiska ämnen. För att lärare ska kunna tillåta elever att utforska ämnet på egen hand krävs det en tillit från båda parter. Något som underlättar är om lärare förstår elevers verklighet och då kan anpassa undervisningen därefter enligt Claesson (2007). Säljö påstår även att lärande kan ske på andra ställen än i skolan (2008).

Uppsatsen belyser även de olika läroplanskoderna och vad de säger om skolans arbetsätt, de olika koder och läroplansteorier som Linde menar har påverkat vårt skolsystem och även lärare (2006). Den dolda läroplanen (Broady, 1981) belyser de punkter som finns i skolan men som inte är synliga i det offentliga sammanhanget, så som pressen på elever eller till exempel att lära elever att inte tala i mun på varandra och hur man behöver anpassa sig till andra, i till exempel skolan. Lpf 94 som är den läroplan som skolan arbetar efter idag bygger tydligt på demokratisk grund medan den nya läroplanen, GY 11, som börja gälla från juni 2011 snarast har influenser från den så kallade nyttokoden. Läromedel kan även de anknytas till läroplanen, Englund (2005) belyser detta för oss. Han vill uppmärksamma lärare på att de läromedel som används kan ha en politisk anknytning eller en stark kontakt till näringslivet.

Hur är detta relevant för uppsatsen? Jag anser att litteraturen i samarbete med fallstudien svara relativt bra på syftet till uppsatsen men den har även hjälpt att fördjupa frågan ännu mer.

Preciserad frågeställning

Mot den bakgrunden skulle det vara av intresse att få djupare kunskap om hur en lärare agerar och resonerar kring integrerat arbete. *Av intresse skulle därför vara att få fördjupad förståelse för varför en lärare väljer att arbeta ämnesintegrerat.* Det innebär att denna studie kommer vara en fallstudie.

4. Metod

För att kunna genomföra undersökningen behövs en metod så som enkät eller intervju. Med en enkätundersökning hade frågeställningen nått ut till fler lärare, en större population. Med population menar man dem som intervjuas eller dem som får fråga på ens enkät. Valet av metod föll på fallstudie. Anledningen till detta är möjligheten till observation och en samtalsintervju där svaren är öppna istället för bundna. ”Personliga intervjuer är också bättre än framförallt postenkäter när det gäller att få utförliga svar på öppna frågor(utan fasta svarsalternativ)” (Esaiasson m.fl, 2010, s 266). Som forskare är valet av forskningsdesign viktigt. Med en exakt problemformulering är det lättare att räkna ut vilken metod som passar frågeställningen bäst. Merriam (1994) formulerar hur ett forskningsproblem så småningom formuleras: ”När man identifierar ett forskningsproblem rör man sig från ett generellt intresse eller tvivel och från en allmän nyfikenhet till en specifik formulering av problemet” (Merriam, 1994, s 57).

Med en fallstudie vill forskaren samla in så mycket fakta som möjligt om problemet eller den frågeställning som forskaren vill undersöka. En fallstudie gör det lättare att fokusera specifika situationer då man vill dokumentera ett komplext nutida skeende (Merriam, 1994). Det finns fyra grundläggande egenskaper hos en kvalitativ fallstudie: *partikulistiska*, *deskriptiva*, *heuristiska* och *induktiva* (Merriam, 1994). Betydelsen av dessa ord är: *partikulistisk* innebär att forskaren och fallstudien fokuserar på en viss händelse, situation eller en person, med *deskriptiva* menar man att fallstudien är omfattande och innehåller en fullständig beskrivning av det som studerats, en *heuristisk* fallstudie anses kunna förbättra läsarens förståelse av det som studerats, *induktiv* är att en fallstudie ofta har en vis ram och utifrån den bildas begrepp som under studiens tid kan förändras och omformuleras (Merriam, 1994). Avsikten med denna studie är att få fördjupad förståelse i hur en lärare tänker i konkreta sammanhang för att skapa integrering av teoretiska och praktiska ämnen, vilket innebär att jag funnit fallstudie lämpligt.

Fallstudie är att föredra då man ska undersöka aktuella eller nutida skeenden men då det inte går att manipulera relevanta variabler. En fallstudie grundar sig alltså i stort på samma tekniker som en historisk metod, men den innefattar också två tekniker som normalt inte ingår i en historikers repertoar, nämligen direkta observationer och systematiska intervjuer (Merriam, 1994, s 23).

För att en undersökning ska vara relevant, till det syfte som en C-uppsats har, behöver man samla in fakta som är kvalitativ och ”verklig” anser Merriam:

[...]att världen inte är objektivt beskaffad utan snarare är en funktion av varseblivning och samspel med andra människor. Verkligheten är en mycket subjektiv historia som behöver tolkas snarare än mätas (Merriam, 1994, s 31).

Observatörens förförståelse har alltid en påverkan vid en observation. Vid tolkning av en text eller en situation tänker läsaren/observatören alltid på tidigare händelser, det är de tidigare upplevelserna som ger riktlinjer i sökandet. ”Vi möter aldrig världen förutsättningslöst” (Gilje, Grimen, 2007, s 179). Hermeneutiken är viktig inom samhällsvetenskaplig forskning på grund av att handlingar, texter och muntliga yttranden är meningsfulla fenomen i forskning. Dessa fenomen påverkar vår förförståelse som i sin tur påverkar tolkningen av texten eller situationen (Claesson, 2009). Det finns tre saker som särskilt påverkar vår förförståelse: språk och begrepp, trosuppfattning och personliga erfarenheter (Gilje, Grimen,

2007). Förförståelsen är även reviderbar på så vis att nya erfarenheter och möten påverkar vårt seende. En observation utförd av två olika personer kommer förmodligen inte att uppfattas på samma sätt, även om situationen var densamma. Esaiasson skriver i *Metodpraktikan* (2010), att även om situationen och läraren är densamma kan det finnas andra orsaker, kausala mekanismer, till att forskaren inte uppnår samma resultat. Med kausala mekanismer menar man saker som kan påverka situationen, forskaren och även de studerade utifrån sett. Ett exempel kan vara att de befinner sig i ett annat rum än vid det tidigare tillfället. En forskare som använder kvalitativa metoder är mer intresserad av att se processen än resultatet, men även innebörden till forskningen, och egna upplevelser under forskningens gång (Merriam, 1994). Som observatör måste man försöka vara systematisk och saklig i sin observation.

Det är inte alla typer av problem eller frågeställningar som kan undersökas med en fallstudie. ”Metoden ger bokstavligen insikt och upplysning på ett sätt som vidgar läsarens kunskaper” (Merriam, 1994, s 46). Fördelarna med en fallstudie måste vara fler än nackdelarna, för att vara den mest passande metoden för undersökningen. Inom pedagogik är fallstudie en vanlig forskningsmetod, eftersom forskaren oftast både vill intervjua, men även observera fallet i verkligheten. Den information som forskaren samlar in under sin studie kommer sedan att analyseras, tolkas och teoretiseras för att få fram ett så korrekt underlag som möjligt. ”Mänsklig kunskap är aldrig något slutgiltigt och absolut säkert” (Gilje, Grimen, 2007, s 79).

En bra forskare inom ramen för denna metod bör ha dessa tre egenskaper enligt Merriam: sensitivitet, färdigheter i kommunikation och hög tolerans för mångtydighet. Dessa egenskaper stärker relationen mellan forskare och de som studeras. En bra kontakt gör att ett samtal lätt flyter på och blir tillitsfullt (Merriam, 1994). Med en intervju är syftet att få veta det som inte syns vid en observation, som till exempel lärarens tankar om arbetet eller upplägget för en lektion som inte är synligt i klassrummet. Själva observationen kan utföras på olika sätt men i en fallstudie tillsammans med intervjuer använder man sig vanligast av direktobservation. En observation där forskaren är delaktig, forskaren finns med i situationer som till exempel klassrummet eller skolgården. Vid en delaktig observation är det viktigt att forskaren inte involverar sig för mycket i själva situationen, och på sätt inte får fram det rätta resultatet av sin observation (Esaiasson, m.fl, 2010).

4.1. Tillvägagångssätt

Vad är det jag vill veta med min undersökning? Även om jag preciserat mitt syfte är det ändå inte så lätt att ringa in det, men i stora drag vill jag veta anledningen till att lärare arbetar ämnesintegrerat. ”En av samhällsvetenskapens mest använda metoder för att samla in ett forskningsmaterial är att fråga eller samtala med människor” (Esaiasson m.fl, 2010, s 257).

Inför intervjutillfället förberedde jag ett antal frågor om varför den intervjuade arbetar på ett särskilt vis, men även ett antal allmänna frågor så som läraryrket, lärarutbildningen och varför man vill arbeta inom skolan. Förhoppningarna inför intervjun var att svaren skulle kunna leda till fördjupad kunskap och inblick i hur en lärare tänker och hanterar olika situationer. Min undersökning är en respondentundersökning, vilket innebär att det är de intervjuandes tankar och åsikter jag är intresserad av.

För att genomföra en undersökning använder man sig av en population, ett antal personer som svarar på frågor eller enkät, men eftersom mitt intresse ligger i att intervjua någon som arbetar ämnesintegrerat gjordes inte ett slumpmässigt urval, utan jag tog kontakt med en skola som jag hört förespråkar ämnesintegration. På skolan fick jag kontakt med en lärare i samhällskunskap och religion, som brinner för ämnesintegration, kärnämnen och karaktärsämnen tillsammans. Han har arbetat som lärare i femton år och under ca tio av dessa har ämnesintegration varit arbetssättet. Det har dock inte alltid varit så lätt för honom eftersom många andra lärare och kollegor anser att ämnesintegration inte är det rätta arbetssättet i skolan. Under uppsatsen kommer jag benämna honom som N.

Första besöket utspelade sig den 10-11-22. Anledningen till mitt besök på skolan är att intervjua N och några av hans elever, förhoppningsvis även hinna med en observation av eleverna i sin yrkessal. Dagen börjar vid 10 tiden med intervjun av N, han svarar på mina frågor och samtalet blir lätt bredare än själva frågan. Vi sitter i personalrummet där de andra lärarna också befinner sig periodvis. Några av N kollegor som han samarbetar med kommer fram och blir lite delaktig i samtalet. Trots att han/hon inte deltog i intervjun delade de gärna med sig av sina åsikter. Intervjun med N håller på i ca en timme, under den tiden hinner ämnesintegrering, lärarutbildning, skolmiljö, elever och motgångar diskuteras. För att få med så mycket som möjligt av samtalet spelades det även in, för att i efterhand kunna bli mer utförliga anteckningar. N visar därefter vägen till tekniksalen där några av hans elever fanns tillgängliga för en intervju.

Tanken innan intervjun med eleverna var att utföra enskilda intervjuer, men tiden blev för knapp för deras del så det fick istället bli en gruppintervju med fem killar från årskurs ett. Killarna som går industri och teknikprogrammet kommer benämnas gul, grön, blå, röd och brun.

För att intervjun med killarna inte skulle störa resterande del av klassen fick vi använda Ns kontor, som han delar med tekniklärare, då han anser att det är viktigt för det integrerade arbetet att deras arbetsplats är nära varandra och i anslutning till tekniksalen. Även denna intervju bandas eftersom det kan bli svårt att hinna med i anteckningarna när det är fem stycken som vill svara på frågorna. Minidiskspelaren ställdes på bordet mellan de två sofforna, där eleverna satt sig. Killarna tittade på spelaren och skrattade glatt, ”finns sådana fortfarande”. Innan intervjun startade, med de frågor som jag förberett, ville jag veta anledningen till att de valt just denna yrkesinriktning. Anledningen till deras val är varierade, tre av killarna har familjemedlemmar eller släktingar som arbetar inom industrin så deras val kändes helt naturligt för dem, de andra två killarna valde ett yrkesprogram på grund av skoltrötthet. Anledningen till att de valde just industri- och teknikinriktning var för att det ansågs vara en bransch där det kan vara relativt lätt att få arbete, enligt vad de själva hade hört. Intervjun avslutades efter en halvtimme då killarna skulle befinna sig i tekniksalen. Även jag deltog i tekniksalen, dock bara som observatör, inte aktivt.

Tre veckor senare gör jag åter ett besök på skolan, 10-12-13. Då har N en annan klass, dessa killar går i årskurs två på industri och teknikprogrammet. Anledningen till ett andra besök hos N är för att få delta på en av hans lektioner och inte enbart ett lektionstillfälle i tekniksalen, som vid tidigare besök. Klassen har en gästföreläsare denna förmiddag, en kvinna från facket som ska berätta vad facket är och varför det finns. N har klassen i samhällskunskap och han ansåg att ett besök av facket likaväl passade under samhällskunskapen som vid yrkesteorin. Därav föreslog han att mitt andra besök också skulle passa bra vid samma tillfälle. Eftersom N informerat mig om dagens aktivitet, var målet med observationen att studera eleverna och

deras respons på lektionen. Enligt N är detta lektionstillfälle lite inspirerat av integrerat arbete, fackliga frågor är något som ska diskuteras i samhällskunskapen och varför då inte bjuda in det aktuella facket för eleverna.

Klassen är inte så stor vilket gav mig möjlighet att kunna se alla eleverna, trots min valda plats längst bak i rummet. N satt även han lite bakom sina elever, ett val han gjorde medvetet för att elevernas uppmärksamhet skulle riktas enbart mot kvinnan från facket.

Killarna i klassen deltog och ställde frågor till henne vid flera tillfällen. Men det märktes en tydlig skillnad efter ett tag när samtalet gick vidare från ett personligt perspektiv till ett vidare och mer allmänt perspektiv, då minskade deras engagemang. Även kvinnan från facket lade märke till förändringen hos eleverna. Hennes försök till att få igång dem igen utmynnade i frågor som hon ville killarna skulle svara på, vilket fungerade ganska bra. N försökte även han delta i de frågor som kvinnan ställde till killarna för att skapa en diskussion, ett samtal om föreläsningen. Det som uppmärksammades i observationen är enligt min åsikt: när samtalet handlar om något närliggande, personligt och yrkesinriktat är eleverna väldigt aktiva och deltar, men om samtalet blir mer allmängiltigt, kan de inte knyta an till informationen med samma självklarhet.

Efter lektionen har vi ett samtal angående läromedel, vilken typ av läromedel lärare använder. N är av åsikten att kunskap inte är samma sak som läroböcker, utan den kan man finna även på andra ställen utöver läroböcker. N nämner att en del läromedel är starkt influerade av vad marknaden anser viktigt, de kan även vara politiskt påverkande.

Läromedlens utformning är emellertid utsatt för påverkan från många olika håll och kan analyseras som produkter med specifika bestämningar: politisk-ideologiska, vetenskapliga, pedagogiska (-undervisningsanpassade), marknadsmässiga etc. i ett komplext samspel (Englund, 2005, s 132).

Följande kapitel kommer att summera den information som N och de fem eleverna delgav under intervjuerna. Även den information och kunskap som observationerna gav kommer att redogöras i form av mina ord.

5. Resultat

Här kommer jag framhålla det som är utmärkande för N och anledningen till att han arbetar integrerat, för att ge ett svar på den frågeställning som uppsatsen söker. I analysen av det empiriska material som framkommit under fallstudien har fyra rubriker vuxit fram: *Att se det positiva hos elever*, *Att kämpa trots motvind*, *Kan böcker vara ett hinder* och *En ny samhällssyn* och kommer här att utförligt beskrivas utifrån den fallstudie som uppsatsen bygger på.

5.1. Att se det positiva hos elever

N menar att man som lärare måste ta stor hänsyn till eleverna. Man måste lyssna på vad de har att säga och även hur de upplever saker och situationer. ”Varje elev är sin person och på så vis unik” (N). Med det anser N att man som lärare och elev bör ha en tillit till varandra och med det menar han att om eleverna litar på honom, gör han detsamma för eleverna. Vilket blir positivt för hela klassen.

Genom att arbeta ämnesintegrerat anser N att han kan se varje elev bättre och på så vis ge eleverna de redskap de behöver för att klara sitt arbete. När man arbetar ämnesintegrerat är det fler ögon som kan hjälpas åt att se eleverna, såsom läroplanen anser att lärare ska se varje individ, hävdar N. Det är svårt i en klass på 25-30 elever att alltid se varje individ för sig och ge den feedback som han/hon förtjänar, fortsätter N. N tycker sig se en positiv anda hos de elever han arbetar med och han tror att ämnesintegreringen hjälper till med det. De förstår sammanhangen mellan ämnena och varför man behöver läsa de olika ämnena för sitt framtida yrkesval. ”Det spelar ingen roll vad man ska arbeta med, vissa saker behöver man kunna använda ändå, till exempel matte och engelska” (N). N berättar att hans ambition alltid ligger i att se det positiva hos varje elev och att få eleven att själv inse detsamma trots att det ibland kan vara motgångar. ”Vi får aldrig glömma de för en pedagog grundläggande frågorna: För vem? I vilket syfte? Vilka resultat hoppas vi uppnå? Vad tycker den enskilde eleven” (N). N anser att han är i skolan för sina elevers skull, inte tvärt om.

De fem elever som deltog i intervjun, tycker att ämnesintegration är ”ett väldigt bra arbetssätt”. Ingen av killarna hade arbetat med integrerat arbete tidigare, så de ansåg att det var lite svårt i början på så sätt att det var fler än ett ämne i taget. De var vana vid att ett ämne styr lektionerna, men med ett integrerat arbete är det inte alltid ett ämne som styr utan det arbetas helt enkelt bara med mer än ett ämne i taget. ”Nu förstår jag varför jag måste läsa engelska, tycker jag är bättre på engelska nu” sa grön. Han fick medhåll från de andra fyra killarna, som även de tyckte att nu var teorin både roligare och lättare att förstå. Arbetssättet kräver en del eget ansvar av eleverna, vilket är väldigt uppskattat. ”För det är ju så det är i verkligheten när man jobbar” (blå). Röd sa vid intervjun att N och hans kollegor inom industri och teknikprogrammet är väldigt nog med att förklara för eleverna hur ämnena hänger ihop. Killarna själva tycker att det nu är mycket roligare att gå till skolan. ”När man hänger med blir även det tråkiga roligt” (gul).

Klassen har två olika typer av klassrum, den första och även den största salen är den eleverna tycker bäst om - nämligen verkstaden. Den andra typen av sal är ett typiskt klassrum med separata bord och pinnstolar med en tavla längst fram. De ”teoretiska lärarna” som N, engelskaläraren och även matteläraren är noga med att tillbringa en del av sina lektioner i verkstaden. På engelskan får eleverna till exempel prata fackspråk som att benämna maskiner

och verktyg på engelska. N som dock inte har eleverna i engelska kan ändå påstå att det ökat deras intresse och även deras språkmöjligheter i ämnet.

5.2. Att kämpa trots motvind

En lärare som vill arbeta ämnesintegrerat stöter inte sällan på motstånd från kollegor, men även från skolledningen säger N. Han har arbetat som lärare i femton år och under tio av dessa har ämnesintegration varit det rådande arbetssättet för honom. Ett råd han ger mig som blivande lärare är: ”Samarbeta med de lärare som vill arbeta på samma sätt som dig. Lägg inte för mycket tid på att försöka omvända de som inte har intresset för ämnesintegration”.

Under många år försökte N påverka sina kollegor till att arbeta integrerat, men idag har han insett att det tar alldeles för mycket energi med all den negativitet som han får tillbaka. Så idag söker han sig enbart till dem som brinner för samma arbetssätt som det han själv tillämpar. N tycker det är tråkigt att så många kollegor är negativa till ämnesintegration, när han själv bara ser fördelar. Ett exempel på detta kan vara när han håller ett tretimmas block tillsammans med någon av de andra lärarna ser han det inte som att de har hälften var utan att de har tre timmar tillsammans.

En fråga jag ställde var om åldern på läraren kunde spela någon roll, om han eller hon var för eller emot ämnesintegration. N svarade att det inte var något han hade märkt av, men däremot så kunde han känna ett större motstånd hos lärare som är ”experter” inom sitt område. Detta kan måhända anses konstigt. Är man väldigt kunnig och tror på sina kunskaper borde det vara lättare som lärare att släppa lite på kontrollen över sitt ämne. Att släppa på kontrollen är något man måste göra i ett integrerat samarbete med en annan lärare och ett annat ämne. N hade inget svar på varför vissa lärare förhåller på så vis. Men under åren som lärare har han lärt sig uppskatta de samarbeten som ges. Trots de motgångar som N stött på vill han fortsätta arbeta integrerat - han anser sig få så mycket tillbaka från eleverna. Skolorna lägger mycket fokus på de enskilda ämnena - det anordnas ämneskonferenser där lärarna i ämnet diskuterar planering för sitt ämne utan att beröra andra ämnesområden eller involverar andra lärare. ”Många lärare är så fokuserade på sitt ämne och sin kunskap att det känns som de glömmer bort eleven”. N menar att ämneslärarna borde ha sina planeringsmöten tillsammans med karaktärsämneslärarna för att få ett så bra samarbete som möjligt. Även de andra kärnämneslärarna på programmet borde delta. Det blir mer som ett arbetslagsmöte där det som ska diskuteras i ett ämne även kommer igen i ett annat ämne under samma period. Det är inte alltid som arbetslagen är sammansatta för att få ett så bra samarbete som möjligt, vilket N tycker att skolledningen borde anstränga sig mer för att möjliggöra. ”Men det beror nog mycket på vilken skola man arbetar på” (N).

”Alla som arbetar i skolan har väl eleverna som högsta prioritet”? Men ibland uttrycker N tvivel om ifall alla lärare har den inställningen, särskilt när han hör lärare tala med varandra om hur de ska ”tvinga” eleverna att komma till skolan. ”Som lärare vill man väl att eleverna ska vilja gå till skolan dels för att utveckla sina kunskaper och även växa i sina personligheter”. Det är ofta den typen av lärare som inte vill arbeta integrerat, men skolan förändras i och med GY 11 och N informerar om skolans nya visioner, där bland annat ett mer integrerat arbete ska förekomma enligt de direktiv skolledningen angett.

5.3. Kan böcker vara ett hinder i utbildningen?

Många lärare är bundna till sina läroböcker och vad det står i dem, säger N. Han anser att man inte behöver använda läroböcker. ”Kunskapen sitter inte mellan de två pärmar som binder samman en bok utan den kan tillgås på annat vis”(N). Även i detta avseende stöter N på vissa problem med en del kollegor som anser att utan läroböcker kan de inte hålla en lektion. Skolan, som den institution den är, har som tradition att böcker är läromedel.

Han får ofta höra kommentarer som: ”Hur vet du att eleverna får den kunskap som läroplanen och kursplanen säger, om du inte använder läroböcker”? N brukar svara att det finns så många olika läroböcker som kan ta upp samma situation fast på olika vis, eller så benämner de inte samma saker. Detta uttrycks även i läroplanen: ”Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra” (Lpf 94, § 1.2). Englund belyser också detta: ”även om läromedel utgör auktoriserade tolkningar av läroplanerna, är de i första hand bärare av texter som producerats i relation till en specifik ämnesuppfattning” (Englund, s 136).

Läroplanen poängterar även att eleverna ska vara delaktiga i planeringen för studierna och för att vidareutveckla sina personliga erfarenheter. N anser att eleverna ska vara delaktiga eftersom det är de som går på programmet. Som lärare anser N att man inte behöver kunna allt för att vara en bra pedagog, själv är han inte så bra på teknik och datorer som många av hans elever är. Så länge han själv är medveten om detta berör det honom inte negativt, att känna till elevernas värld och vad de har för kunskaper underlättar hans egen bristande kunskap om ämnet. Han tycker ändå man kan använda sig av detta i utbildningssyfte trots att ens kunskaper inte är på högsta nivå. IT och datorer är ett hjälpmedel som N tycker alla borde använda sig av i någon form, själv har han en internetsida för sina elever, där finns all information tillgänglig så eleverna kan läsa om kommande lektioner och projekt, men även tillgå den information som de kanske missat pga. sjukdom eller liknande.

I intervjun med killarna diskuterade vi läromedel, och killarna uttryckte att de gillar att arbeta utan läroböcker. ”Vi får ett större ansvar, å det gillar vi. Känns som om lärarna tycker att vi kan ta ansvar, det gör nog att vi tar mer ansvar också” (brun & blå). Killarna menade inte att det är upp till dem att hitta den fakta de behöver utan snarare att ansvaret för arbetet är deras. Om man som lärare inte är bunden till ett visst material är det förmodligen lättare att applicera det aktuella ämnet till de berörda ämnena, oberoende av vilket ämne (N).

5.4. En ny samhällssyn i skolan

Samhället idag och samhället för femton år sedan ser ut på samma sätt säger N, som under sina verksamma år märkt en skillnad bland annat på attityden och även klimatet i skolan. Samhällsutvecklingen påverkar även skolan i viss grad men på andra punkter ska skolan emellertid fortfarande vara som den alltid har varit, påstår N. I läroplanen står det om de värderingar som samhället vill att skolan ska förmedla till eleverna, poängterar N ännu en gång. Han undrar hur det kommer sig att skolan fortfarande befinner sig på en annan nivå än dagens samhälle. Vårt samhälle är starkt påverkat av bl.a., integration och olika kulturer.

N anser att skolan behöver följa med i samhällsutvecklingen. ”Det kanske inte är det traditionella läsandet som skolan arbetar med som passar alla elever” (N). Med det betyder

inte att det alltid är en diagnos eller liknande på de eleverna, det kan vara andra orsaker till att skolans miljö inte passar alla elever. Sernhedes bok *Alienation is my Nation* (2002) behandlar detta med att skolan bör se till eleverna och göra dem delaktiga i skolan. Boken tar även upp många andra synpunkter om samhället och skolan som även det borde ses över, skolan är en plats som borde vara lika för alla men idag ser det inte så ut. Det har diskuterats på en del skolor (som jag själv arbetat på) om hur ett klassrum bör se ut, vara planerat, trots detta ser ofta undervisningen fortfarande traditionell ut. ”Många lärare har blivit så påverkade av sina egna lärare de haft under sin skolgång att antingen vill de arbeta just som dem eller raka motsatsen” säger N. Under hans egen skolgång var det ingen lärare som arbetade ämnesintegrerat, trots det är han väldigt nöjd med sin skolgång och sina lärare.

Under lärarutbildningen får man läsa om olika arbetssätt och metoder som lärare bör kunna använda sig av för att anpassa undervisningen till alla elever. Trots det har många nyutexaminerade lärare (även många som arbetat som lärare i flera år) svårt enligt N att stiga utanför ramarna av den traditionella skolan. Han undrar även hur lärare kan tänka sig begära något av sina elever som man själv inte kan tänka sig göra. Ett exempel på det är att lärare begär av sina elever att de ska utföra bedömningar av sig själva och sitt arbete, vilket även styrdokumentet förespråkar. Men däremot är det väldigt få lärare som gör detsamma om sig själva och hur de arbetar, vilket N anser att varje lärare borde göra. Han påpekar att för skolans samband med samhället och den utveckling som ständigt sker behöver skolan som institution se sig själv utifrån för att kunna göra en förändring på högre nivå.

6. Diskussion

Vilken drivkraft har lärare att arbeta ämnesintegrerat på yrkesprogram i gymnasieskolan? ”Kärnämnen och karaktärsämnen skall sträva åt samma håll” (Gy2000:08, s 20). Efter att ha läst inledningen på detta underlagsmaterial för Hantverksprogrammet blev min ambition att undersöka ämnesintegration ännu starkare. Uppsatsen tar sida för ett integrerat arbete på yrkesprogram i gymnasieskolan, inte enbart på författarens förförståelse utan även baserat på den teori och den information som beskrivits i det här arbetet. För att även knyta an till de elever som intervjuats och den inriktning deras utbildning har, tittade jag även på programmålet för utbildningen på skolverkets hemsida.

- har de grundläggande kunskaper som gör det möjligt att på ett effektivt sätt använda verktyg, maskiner, datorsystem och metoder som förekommer i produktionen inom valt yrkesområde,
- har sådan kännedom om resursanvändning, produktionsekonomi och arbetsorganisation att de kan delta i produktionsplanering och produktion och utföra arbeten med kvalitet och ansvarskänsla,
- har kännedom om grundläggande naturvetenskapliga teorier och modeller samt om viktiga tekniska uppfinningar som är av betydelse inom industriområdet

För att eleverna ska klara dessa krav tycks ett integrerat arbete, så som N och hans programkollegor arbetar, passa väldigt bra. Enligt min uppfattning av intervjutillfället med eleverna så anser även de att ett integrerat arbete fördjupar deras utbildning till en helhet, som de senare tar med sig ut i arbetslivet. Den slutsats som jag kan dra av elevernas respons är hoppfull gällande ämnesintegrering trots att de ändå tyckte det var lite svårt i början på grund av ovana. Lpf 94 säger även att: ”lärare ska samverka med andra lärare i arbetet på att nå utbildningsmålen” (§ 2.1). Den nya gymnasieskolan GY 11, som kommer börja gälla från juli 2011, förespråkar att de olika programmen i skolan ska fokusera mer på sin specifika inriktning. De yrkesförberedande programmen ska inte enbart vara förberedande utan eleven ska också ha mycket goda kunskaper och förståelse om yrket efter utbildningen. Tidigare har programmen varit högskoleförberedande, och den möjligheten kommer fortfarande finnas, men eleven själv kommer behöva göra vissa tillval. Som yrkeslärare vill jag gärna ha fler timmar och lektionstillfällen med mina elever, det enda som kan vara negativt med fler yrkestimmar är just att kärnämnestimmarna minskar. Det är inte alltid som man arbetar med den yrkesinriktning som man valde på gymnasiet, likaså kan det även vara aktuellt att vidareutbilda sig inom sitt yrke och för det krävs det högskolekompetens. Mina förhoppningar är i detta läge att lärare ute på de olika yrkesprogrammen informerar eleverna om dessa nya förhållningar.

Jag kan nog ändå förstå varför en del lärare kan känna sig osäkra inför arbetssättet i och med att läraren då behöver släppa lite på kontrollen i sitt ämne. N påstod att många lärare är rädda för att förlora kontrollen över sitt ämne, men är man väldigt säker på sin kunskap som lärare borde det vara lättare att släppa lite utan att bli osäker på vad eleverna kan gå miste om. Något som även Mårtensson och Möller tog upp i deras uppsats, akademiskt utbildade lärare arbetar helst enbart med sitt egna ämne (2009). Ett lyckat integrerat arbete innebär ett tätt och nära samarbete mellan de berörda lärarna. Med ett bra samarbete tror jag att eleverna inte kommer gå miste om några fakta eller kunskap som de aktuella kursmålen anser att de bör känna till. I ett integrerat arbete kan det även vara svårt att tillgodose eleverna med

läroböcker på så vis att många läroböcker är specifika för ett ämne. Enlig N behöver lärare inte använda sig av läroböcker, han anser att kunskap kan uppnås med andra medel. Den här åsikten har han vid flera tillfällen fått kritik för av andra lärare. De lärare som har kritiserat honom när det gäller skolmaterial förstår inte hur han kan hålla undervisning utan läroböcker och på så vis veta vad eleverna får lära sig. Är det böckerna som säger vad eleverna lär sig undrar jag då? N säger att kunskapen inte finns mellan de pärmar som utgör en bok, men givetvis ska man använda sig av läromedel på så vis att det finns flera olika material för eleverna att välja mellan. De fem intervjuade eleverna tyckte att de har ett större ansvar i och med att de inte alltid finns läromedel, något som de ansåg verklighetsanpassat på så vis att på en arbetsplats finns det inte alltid det material eller den bok som skulle behövas vid det aktuella tillfället. Eleverna har även möjlighet att söka efter den fakta de efterlyser på andra sätt som till exempel internet. Efter att ha läst Englund's åsikter om läromedel och hur de kan vara påverkade av bland annat politik anser jag det väldigt viktigt att undersöka materialet innan det används som undervisningsmaterial. Lärare bör nog även jämföra olika material med varandra, som till exempel två olika texter som behandlar samma sak eller situation, men fokus hos dessa två material ligger inte på samma ställe. Läraren står då inför ett val mellan de olika materialen eller att använda båda om möjligheten finns. Ett tredje val är att inte använda något av dessa. Men då återstår ett annat problem, nämligen vilket material som ska användas.

Under uppsatsen har man fått ta del av vad skolan har för uppgifter och även var grunden för skolan ligger. Skolan vilar på de demokratiska värderingar som vårt samhälle vill förmedla enligt Lpf 94. Men skolans och lärarens uppgift är inte enbart att förmedla kunskap och värderingar, det är även lärarens uppgift att lära eleverna hur man betar sig i allmänhet och tillsammans med andra i bland annat skolan. Detta talas det inte så mycket om i offentliga sammanhang men *den dolda läroplanen* finns nästa överallt. Boken med samma titel är skriven av Broady, han vill uppmärksamma oss på dels vilken press vi som lärare kan utsätta eleverna för, även om det kanske inte är meningen, men även att läraren har i uppgift att framföra till eleverna att man till exempel inte talar i mun på varandra. Men Broady påpekar även att eleverna i skolan tillbringar nästan mer tid med att vänta på läraren än att arbeta. Förhoppningsvis så ser läraren att eleven väntar, men som N berättade kan det ibland vara svårt att se alla elever i de stora klasser som det oftast är idag. Är det tjugofem till trettio elever i en klass kan väntan bli väldigt lång, då är det ännu en anledning till att arbeta integrerat enligt min åsikt eftersom det då finns fler ögon som uppmärksammar eleverna. "Nackdelen med den dolda läroplanen är att den är dold" (N). Min personliga åsikt vore att belysa det som lärare arbetar med utöver det som kursmålen och skolledningen eftertraktar. En av de läroplanskoder som tidigare diskuterats är även nyttokoden, vilket förmodligen är den kod som mest förespråkar ett integrerat arbete.

I intervjun med de fem eleverna frågade jag dem om de trodde att integration skulle kunna tillämpas på alla deras ämnen. Eleverna ansåg att det nog skulle kunna vara möjligt, men det är inte något som vi här kan få ett korrekt svar på. Osäkerheten bland lärare att arbeta ämnesintegrerat kanske kan beror på att de inte vet om arbetssättet kan anpassas till deras ämne. Vilket man inte heller kan veta innan det beprövas. En typ av integrering är temaveckor vilket inte har tagits upp i denna uppsats, anledningen till att det uteslutits från det här arbetet är just för att de flesta nog vid något tillfälle har arbetat med en temavecka i någon form. Temaveckor är ämnesintegration, dock under en begränsad period.

Att följa N och hans elever vid två olika tillfällen var väldigt givande, att återkomma till skolan en andra gång kändes passande. De två besökstillfällena var väldigt olika. Under det

första besöket var det mestadels intervjuer och avslutningsvis en kortare observation. Det andra tillfället dominerades av en längre observation. Genom att göra denna typ av studie, en fallstudie, anser jag mig ha samlat ihop en hel del information och fakta om anledningen till att en lärare arbetar integrerat. Vilket även är målet med den här uppsatsen, fördjupad förståelse om ämnesintegration. Uppsatsen belyser den intervjuade lärarens anledning och åsikter till arbetssättet, den tar även upp några elevers åsikter angående ämnesintegration. Trots detta kan det säkert anses inte vara ett fullständigt arbete, men eftersom frågeställningen söker efter anledningen till varför en lärare arbetar med detta arbetssätt ansåg jag att det är det uppsatsen ska fokusera på, EN lärare och hans synsätt. Som sagt uppsatsen berättar om hans synsätt men vem säger att det är lika för en annan lärare. Ett generellt svar på anledningen till varför man arbetar integrerat kan inte denna studie ge. Den belyser enbart en specifik lärarens motivation till ämnesintegrering. Uppsatsens innehåll kan diskuteras, om den är partiskt eller ej. Den fokuserar på att belysa litteratur, tidigare forskning och läroplanernas tillfällen som styrker ämnesintegration, vilket även det kan diskuteras huruvida det är ett korrekt underlag för studien. Även om den fakta som tagits upp förespråkar arbetssättet har jag i diskussionen försökt belysa det som kan anses som negativt för integrationsarbete. Har då svaret på frågeställningen besvarats under uppsatsens gång? Jag anser att uppsatsen har belyst anledningar till varför en lärare arbetar ämnesintegrerat, både i relevans till den litteratur och till det empiriska material som framkom under fallstudien. Men anledningen till att en lärare arbetar integrerat betyder inte att det bör vara den anledningen för andra lärare.

Förhoppningsvis kommer uppsatsen att uppmärksamma andra forskare och lärare om integrerat arbete i skolan. Alla behöver inte arbeta integrerat men min personliga åsikt är att man som lärare bör ha testat ämnesintegration vid andra tillfällen utöver de temaveckor som skolan anordnar.

7. Referenser

- Andersson, B. (1994). *Kunskap genom integration*. Göteborgs universitet. ISSN 1102-542
- Broadly, D. (1981). *Den dolda läroplanen*. Stockholm. Prinkipo Offsettryck
- Claesson, S. (2007). *Spår av teorier i praktiken. Några skolexempel*. Studentlitteratur
- Claesson, S. (2009). *Lärarens hållning*. Lund. Studentlitteratur
- Dewey, J. (2009). *Demokrati och utbildning*. Göteborg. Daidalos AB
- Englund, T. (2005). *Läroplanens och skolkunskapens politiska dimension*. Göteborg. Daidalos AB
- Esaiasson, P. Gilljam, M. Oscarsson, H. Wängnerud, L. (2010). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby. Nordstedts Juridik AB
- Gilje, N. Grimen, H. (2007). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg. Daidalos AB
- Hansson, T. (2009). *Didaktik för yrkeslärare*. Lund. Studentlitteratur
- Kveli, A-M. (2008). *Att vara lärare*. Malmö. Studentlitteratur
- Linde, G. (2006). *Det ska ni veta! En introduktion till läroplansteori*. Studentlitteratur
- Läraryrkesförbundet (2008). Lpf 94. *Lärarens handbok. Läroplaner, skollag, yrkesetiska principer, FN:s barnkonvention*. Studentlitteratur
- Merriam, S. B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund. Studentlitteratur
- Mårtensson, K. Möller, P. (2009). *Helheten i yrkesförberedande gymnasieprogram*. Examensarbete. Malmö Högskola
- Sernhede, O. (2002). *AlieNation is my Nation*. Stockholm. Ordfront förlag
- Skinner, B.F. (2008). *Undervisningsteknologi*. Falun. Nordstedts Akademiska förlag
- Skolverket, (2000). *Hantverksprogrammet. Program mål, kursplaner, betygskriterier och kommentarer. Gy2000*. Borås. Skolverket och Fritzes
- Säljö, R. (2005). *L. S. Vygotskij – forskare, pedagog och visionär*. Forsell, A. mf. (2005). *Boken om pedagogerna*. Stockholm. Liber AB
- Säljö, R. (2008). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm. Nordstedts Akademiska förlag
- Thyrén, C. (2006). *Integrering av svenskaämnet och karaktärsämnena på gymnasieskolans yrkesförberedande program. En metod för att anpassa svenskämnet till elevernas programval*. Examensarbete. Södertörns Högskola

Föreläsning

Franzén, B. 2009-09-03. Göteborgs universitet.

Hemsida

www.skolverket.se/sb/d/2885 (2010-12-02) GY 11

www.skolverket.se/sb/d/1959 (2011-01-16) Lärlingsprogram